

แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร Development Guidelines of Facilities for Buddhist Religious Tourism in Bangkok

พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล¹

อัญชัญ ตัณฑเทศ¹

กิ่งกนก เสาวภาวงศ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถาน และ 3) กำหนดแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในศาสนสถาน 3 แห่ง และเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 390 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเฉพาะด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน การเข้าถึง และพื้นที่พักผ่อน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด 5A ของ Dickman (1989) อย่างไรก็ตามยังพบข้อจำกัดในการรองรับกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และนักท่องเที่ยวต่างชาติ

จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ ผู้วิจัยได้ออกแบบ “SACRED Model” เป็นแนวทางใหม่ที่เสนอ 6 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ Safety, Accessibility, Comfort, Respect, Experience และ Diversity ซึ่งเกิดจากการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวควบคู่กับข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานอย่างสมดุลระหว่างคุณค่าทางศาสนากับประสบการณ์การท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงศาสนา สิ่งอำนวยความสะดวก แนวทางการพัฒนา

Abstract

This research aims to: 1) examine the resources of Buddhist religious tourism sites in Bangkok, 2) study the needs of tourists regarding facilities in religious places, and 3) propose development guidelines to enhance tourism facilities for Buddhist religious sites in the Bangkok area.

A mixed-methods approach was employed. The qualitative component involved non-participant observation at three religious sites: Wat Phra Chetuphon (Wat Pho), Wat Arun Ratchawaram, and Wat Traimitr Withayaram. The quantitative component used a questionnaire survey conducted with 390 Thai tourists. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis.

The findings revealed that tourists' overall demand for tourism facilities was at a high to very high level, particularly in terms of basic amenities, accessibility, and rest areas. These findings align with Dickman's 5A framework (1989), which emphasizes key components of tourism development: Attraction,

¹ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Access, Amenities, Activities, and Accommodation. However, limitations were found in the ability of religious sites to accommodate vulnerable groups, such as elderly individuals, persons with disabilities, and foreign tourists.

Based on the synthesis of qualitative and quantitative data, the researcher developed a new conceptual model called the “SACRED Model,” consisting of six key elements: Safety, Accessibility, Comfort, Respect, Experience, and Diversity. This model was constructed from tourists’ needs and expert recommendations and is proposed as a practical framework for developing religious tourism facilities that maintain a balance between sacred cultural values and inclusive visitor experience.

Keywords: *religious tourism, facilities, development guidelines*

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยยังคงเป็นอุตสาหกรรมแห่งความหวังที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยสร้างรายได้เป็นลำดับต้น ๆ ของประเทศ ช่วยกระตุ้นการจ้างงาน การลงทุน และการกระจายรายได้สู่ชุมชน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2561) ปัจจุบันการท่องเที่ยวมีความหลากหลายมากขึ้น โดยมีการพัฒนาไปสู่รูปแบบเฉพาะกลุ่ม เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชนิเวศ และเชิงวัฒนธรรม (ธนาคารกรุงไทย, 2567) นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการท่องเที่ยวมิติใหม่ที่ได้รับการนิยมนักท่องเที่ยวทั่วโลก และเติบโตอย่างรวดเร็วควบคู่กับกระแสการท่องเที่ยวโลก ได้แก่ การเดินทางที่เกี่ยวข้องกับศาสนา หรือ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism) (Rashid, 2018; UNTourism, 2023)

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผสมผสานความศรัทธาเข้ากับประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังศาสนสถานเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปฏิบัติธรรม และเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งช่วยเสริมสร้างคุณค่าทางจิตใจและส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (ณัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป, 2564; ปวีดา สามัญเขตรกรณ์, 2566)

สำหรับประเทศไทย กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยในปี พ.ศ. 2566 มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติรวม 4,872,078 คน สร้างรายได้กว่า 56,327 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ปีค.ศ.2024 กรุงเทพมหานครได้รับการจัดอันดับให้เป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุดในโลก (Travel + Leisure, 2024) และในปีค.ศ.2025 ยังได้รับรางวัล “เมืองที่ดีที่สุดในเอเชียแปซิฟิก” จากนิตยสาร DestinAsian (DestinAsian, 2025) นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครยังเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนาในประเทศ โดยมีศาสนสถานสำคัญกว่า 400 แห่ง ซึ่งเป็นทั้งสถานที่ประกอบพิธีกรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ (Department of Religious Affairs, 2023)

จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเยือนกรุงเทพมหานครมักนิยมเข้าชมวัดและพระราชวัง เนื่องจากการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความงามและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของสถานที่ (Bangkok Post, 2024) ขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเองก็มีความนิยมในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงศาสนาเช่นกัน โดยร้อยละ 67 ชื่นชอบการชมศาสนสถานและสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (ไทย พีบีเอส, 2560)

ด้วยอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ทำให้ประเทศไทยยังคงเป็นจุดหมายสำคัญระดับโลก โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นที่ตั้งของศาสนสถานที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด 3 แห่ง ได้แก่

1. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร 2. วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร 3. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร (Goethe-Institut Thailand, 2023; TourismThailand, 2020; Tripadvisor, 2024)

แม้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาในประเทศไทยจะได้รับความสนใจจากแวดวงวิชาการ โดยมีงานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Pathomchaiwat, 2015) แต่ยังมีช่องว่างในการศึกษาที่เจาะลึกด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในมิติที่รองรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งถือเป็นช่องว่างสำคัญขององค์ความรู้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งออกแบบแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานพุทธพื้นที่กรุงเทพมหานครให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ตามกรอบนโยบายในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566–2570) (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ
3. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตทางด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัย คือ ศาสนสถานที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด 3 แห่ง ได้แก่ 1. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร 2. วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร 3. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร (TourismThailand, 2020; Traveloka TH, 2023; Tripadvisor, 2024)

2. ขอบเขตทางด้านประชากร

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังศาสนสถาน ได้แก่ 1. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร 2. วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร 3. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

3. ขอบเขตทางด้านเวลา

ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ในระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ.2568 – เดือนเมษายน พ.ศ. 2568

4. ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

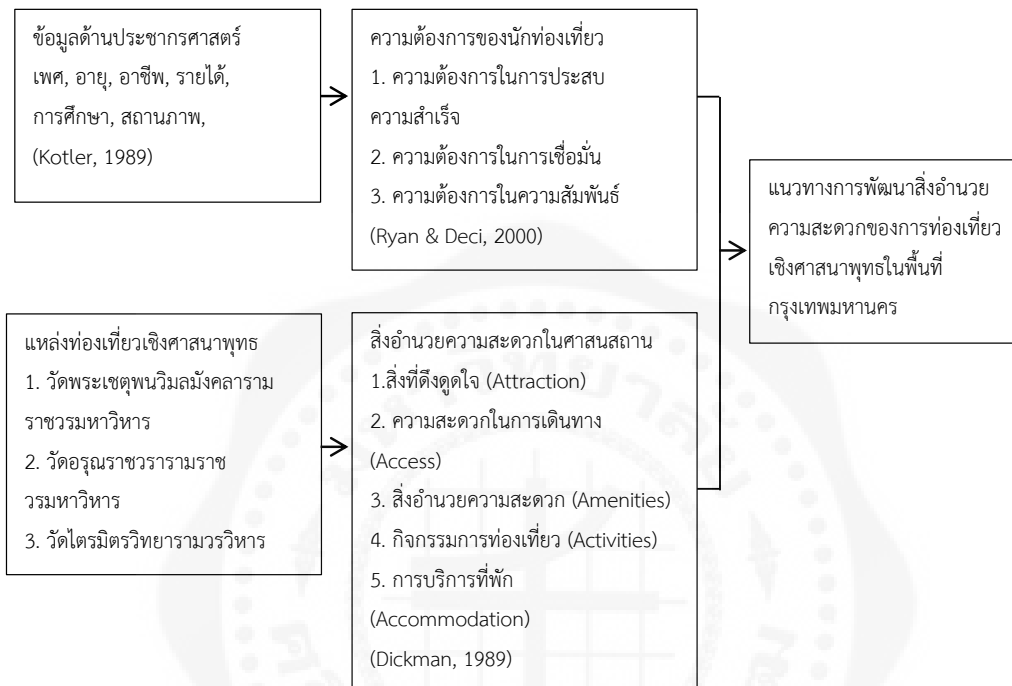
ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร” ภายใต้ทฤษฎีแนวคิด ทฤษฎีดังนี้

- 4.1 ทฤษฎีประชากรศาสตร์ (Kotler, 1997) ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา และสถานภาพ
- 4.2 ทฤษฎีองค์ประกอบ 5A (Dickman, 1989) ได้แก่ 1. Attraction หมายถึง สิ่งสนับสนุนที่ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น ป้ายข้อมูลสถานที่ พื้นที่จัดนิทรรศการ 2. Activities หมายถึง กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วม เช่น การทำบุญ ฟังธรรม 3. Access หมายถึง ความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่วัด เช่น ทางลาด ระบบนำทาง และระบบขนส่งสาธารณะ 4. Amenities หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานภายในวัด เช่น ห้องน้ำ จุดบริการน้ำดื่ม 5. Accommodation หมายถึง พื้นที่พักผ่อนบริเวณวัด เช่น ศาลาพัก พื้นที่นั่งสำหรับผู้สูงอายุ หรือจุดพักในร่ม

4.3 งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม

ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีความมุ่งมั่นในตนเอง (Self-determination theory) (Ryan & Deci, 2000) ได้แก่ ความต้องการในการประสบความสำเร็จ (Need for competence) ความต้องการในการเชื่อมั่น (Need for autonomy) และความต้องการในความสัมพันธ์ (Need for relatedness) มาใช้ในการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว

กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย
ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research Design) โดยประกอบด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพนำ ได้แก่ การสำรวจทรัพยากรโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และตามด้วยการวิจัยปริมาณ ได้แก่ การสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณมีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงลึกและเชิงสถิติสำหรับวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (ตรวจสอบทรัพยากรและศักยภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธศาสนสถาน)

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักแนวคิดทฤษฎี องค์กรประกอบ 5A (Dickman, 1989) โดยมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) เพื่อประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธศาสนสถาน จำแนกได้ดังนี้ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ด้านความสะดวกในการเดินทาง (Access) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และด้านการบริการที่พัก (Accommodation)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยใช้แบบ Checklist ที่พัฒนาจากแนวคิดและทฤษฎี องค์ประกอบ 5A (Dickman, 1989) ณ สถานที่จริง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตีความและนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (สำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว)

1. ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังศาสนสถาน ได้แก่

1. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร
2. วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร
3. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังศาสนสถาน กรุงเทพมหานคร แต่เนื่องจากไม่ทราบปริมาณขนาดของประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างผ่านการคำนวณสูตรของคอคแรน (Cochran, 1987) ผลจากการคำนวณพบว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มากกว่า 385 คน ผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูลแต่ละศาสนสถานให้มีจำนวนเท่ากัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สุ่มกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวศาสนสถานในกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการสุ่มแบบโควตา (Quota sampling) ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ 1. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร 2. วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร 3. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร ดังนั้นจากการคำนวณพบว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งจำนวนเท่าๆกัน แห่งละ 130 คน รวมทั้งสิ้น 390 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ แบบสอบถามด้านประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยว แบบสอบถามเกี่ยวกับต้องการของนักท่องเที่ยว แบบสอบถามเกี่ยวกับต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวศาสนสถาน และแบบสอบถามความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวศาสนสถาน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูล ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถาน เพื่อใช้ในการจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยคือ แบบสอบถามความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวศาสนสถาน

4.2 ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวศาสนสถาน โดยมีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามด้านประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยว แบบสอบถามเกี่ยวกับต้องการของนักท่องเที่ยว แบบสอบถามเกี่ยวกับต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวศาสนสถาน และแบบสอบถามความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวศาสนสถาน

4.3 นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง ขอคำแนะนำและปรับปรุง แบบสอบถามและให้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในงานวิจัยตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4.4 หาคุณภาพของแบบสอบถามด้วยการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ด้วยการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence) โดยได้ค่าเท่ากับ 0.83

4.5 นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแบบสอบถามให้เหมาะสมตาม คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

4.6 นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try Out) จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการหาค่าความน่าเชื่อถือ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยได้ค่าเท่ากับ 0.89 นำแบบสอบถามที่แก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ ปรึกษา

4.7 นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจนครบตามจำนวนตัวอย่างที่ตั้งไว้

4.8 นำผลการวิจัยมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis)

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 4 ข้อ โดยได้นำมาแจกแจงจำนวนความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับต้องการของนักท่องเที่ยว โดยได้นำมาแจกแจง จำนวน ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวศาสนสถาน โดยได้นำมาแจกแจงจำนวน ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยทางผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์เฉลี่ยของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวได้ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายความว่า มีระดับความต้องการน้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายความว่า มีระดับความต้องการน้อย คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายความว่า มีระดับความต้องการปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายความว่า มีระดับความต้องการมาก คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายความว่า มีระดับความต้องการมากที่สุด (วีรบุช ดรณสนธยา, 2563)

4. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 4 ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับ ความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวศาสนสถานในกรุงเทพมหานครนั้น ผู้วิจัยจะดำเนินการ วิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) โดยแบ่งประเด็นคำตอบตามหัวข้อ เช่น ความสะดวกในการเดินทาง ความสะอาด ความปลอดภัย ความต้องการพื้นที่พักผ่อน หรือข้อเสนอแนะเชิงโครงสร้าง เช่น ทางลาด ท้องน้ำ จุดพักผ่อน ร้านค้า ฯลฯ

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (ตรวจสอบทรัพยากรและศักยภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถาน)

จากการสำรวจทรัพยากรและศักยภาพของสิ่งอำนวยความสะดวก หรือสิ่งสนับสนุนปัจจัยทางการท่องเที่ยวใน ศาสนสถานโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และใช้เครื่องมือเป็นแบบสำรวจ (checklist) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดัง ตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 : แสดงรายการทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถาน ที่มา: ผู้วิจัย

รายการตรวจสอบ		วัด 1	วัด 2	วัด 3
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	1.1 มีป้ายบอกข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่และประวัติความเป็นมา	✓	✓	✓
	1.2 มีพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของสถานที่	✓	✓	✓
	1.3 มีการติดตั้งไฟส่องสว่างในพื้นที่	✓	✓	✓
2. ด้านกิจกรรม (Activities)	2.1 มีพื้นที่จัดกิจกรรมทางศาสนาที่เพียงพอ	✓	✓	✓
	2.2 มีการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม การเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา	✓	✓	✓
	2.3 มีอุปกรณ์สำหรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ เช่น รถเข็นหรือทางลาด	✓	✓	✓
	2.4 มีช่องทางสื่อสารกิจกรรมที่เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย	✓	✓	✓
3. ด้านการเข้าถึง (Access)	3.1 มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน	✓	✓	✓
	3.2 เส้นทางในวัดมีความสะดวกและปลอดภัย	✓	✓	✓
	3.3 มีบริการข้อมูลแผนที่วัด	✓	✓	✓
	3.4 มีการเชื่อมต่อกับระบบขนส่งสาธารณะ	✓	✓	✓
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	4.1 มีที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว	✓	✓	✓
	4.2 มีห้องน้ำสะอาดและเพียงพอ	✓	✓	✓
	4.3 มีร้านค้าขายเครื่องดื่มภายในวัด	✓	✓	✓
5. ด้านที่พัก (Accommodation)	5.1 มีที่พักชั่วคราวสำหรับนักท่องเที่ยว	✓	✓	✓
	5.2 มีพื้นที่พักผ่อนที่สะอาดและปลอดภัย	✓	✓	✓
	5.3 มีการแบ่งเขตที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติธรรมอย่างชัดเจน	✓	✓	✓

หมายเหตุ วัด 1 หมายถึง วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร วัด 2 หมายถึง วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร และวัด 3 หมายถึง วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

จากตารางที่ 1 พบว่า ศาสนสถานทั้งสามแห่งมีองค์ประกอบหลักทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ Attraction, Activities, Access, Amenities และ Accommodation ครบถ้วนในระดับพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ยังขาดการจัดการอย่างเป็นระบบและความหลากหลายของบริการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และชาวต่างชาติ

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (สำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว)

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณจากนักท่องเที่ยวจำนวน 390 คนโดยการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังตาราง 2-4 ดังนี้

ตารางที่ 2 : แสดงข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ที่มา: ผู้วิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	เพศชาย	116	29
	เพศหญิง	239	61.3
	LGBTQ+	35	9.0
2. อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	46	11.8
	21 - 30 ปี	145	37.2
	31 - 40 ปี	73	18.7
	41 - 50 ปี	74	19.0
	51 - 60 ปี	47	12.1
	61 ปีขึ้นไป	5	1.3
3. อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	114	29.2
	ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	76	19.5
	พนักงานบริษัทเอกชน	100	25.6
	ธุรกิจส่วนตัว	51	13.1
	อื่น ๆ	49	12.6
4. รายได้	ต่ำกว่า 15,000 บาท	115	29.5
	15,001 - 25,000 บาท	133	34.1
	25,001 - 35,000 บาท	52	13.3
	มากกว่า 35,000 บาท ขึ้นไป	90	23.1
5. การศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	69	17.7
	ปริญญาตรี	270	69.2
	สูงกว่าปริญญาตรี	46	11.8
	อื่น ๆ	5	1.3
6. สถานภาพ	โสด	273	70.0
	สมรส	111	28.5
	อื่น ๆ	6	1.5

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.3 มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.2 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็น นักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 29.2 รองลงมาคือ พนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 25.6 มีรายได้ 15,001-25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.1 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 69.2 และมีสถานภาพ โสด คิดเป็นร้อยละ 70.0

ตารางที่ 3 : แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวยุโรปที่ต้องการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ที่มา: ผู้วิจัย

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ความต้องการในการประสบความสำเร็จ	3.89	0.77	มาก
ความต้องการในการเชื่อมั่น	3.87	0.78	มาก
ความต้องการในความสัมพันธ์	3.87	0.71	มาก
รวม	3.88	0.75	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.88, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประสบความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 3.89, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (ค่าเฉลี่ย = 3.87, S.D. = 0.78) และ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย = 3.87, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 : แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถาน ที่มา: ผู้วิจัย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	4.03	0.65	มาก
ด้านกิจกรรม (Activities)	4.09	0.63	มาก
รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการเข้าถึง (Access)	4.24	0.62	มากที่สุด
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	4.36	0.58	มากที่สุด
ด้านที่พัก (Accommodation)	4.36	0.61	มากที่สุด
รวม	4.22	0.62	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.22, S.D. = 0.62) โดย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.36, S.D. = 0.58) และ ด้านที่พัก (Accommodation) (ค่าเฉลี่ย = 4.36, S.D. = 0.61) รองลงมาคือ ด้านการเข้าถึง (Access) (ค่าเฉลี่ย = 4.24, S.D. = 0.62) ซึ่งทั้งสามด้านนี้อยู่ในระดับ มากที่สุด ในขณะที่ ด้านกิจกรรม (Activities) (มีค่าเฉลี่ย = 4.09, S.D. = 0.63) และ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) (มีค่าเฉลี่ย = 4.03, S.D. = 0.65) ซึ่งทั้งสองด้านนี้อยู่ในระดับ มาก

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลคำตอบปลายเปิดของนักท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มความเห็นของนักท่องเที่ยวผ่านการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และถอดรหัสตามแนวทาง thematic coding พบ emerging themes ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา สรุปได้เป็น 7 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ที่นั่งพักและจุดพักผ่อนที่สะดวกสบาย นักท่องเที่ยวจำนวนมากเสนอให้เพิ่ม พื้นที่นั่งพัก โดยเฉพาะในที่ร่ม ม
2. ห้องน้ำสะอาดและเพียงพอ ข้อเสนอเกี่ยวกับ สุขอนามัยของห้องน้ำ เป็นประเด็นสำคัญ และปรับปรุงการเข้าถึง
4. ความปลอดภัยในพื้นที่ศาสนสถาน นักท่องเที่ยวเสนอให้มีระบบดูแลความปลอดภัย
5. การอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ควรมีที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม
6. การสื่อความหมายในศาสนสถาน มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มป้ายบอกทาง ระบบเสียง หรือมีคัคเทศ์หลายภาษา
7. ข้อเสนอเชิงกิจกรรมและการใช้พื้นที่ บางส่วนเสนอให้มีการจัดกิจกรรม

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเน้นไปที่ การพัฒนาคุณภาพพื้นฐานของศาสนสถาน ได้แก่ ความสะดวก ความสะอาด ความปลอดภัย และการรองรับกลุ่มเปราะบาง ข้อเสนอแนะเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแผนการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในเชิงนโยบาย เพื่อยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนาในกรุงเทพมหานครให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานกรุงเทพมหานครมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานครและ เพื่อสำรวจความต้องการของ

นักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งอำนวยความสะดวกภายในศาสนสถาน และ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ทรรศนะและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกภายในศาสนสถาน

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในศาสนสถานในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน (Amenities) การเข้าถึง (Access) และพื้นที่พักผ่อน (Accommodation) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด 5A (Dickman, 1989) ที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลักในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ Attraction, Access, Amenities, Activities และ Accommodation

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์แบบสอบถามปลายปิดและคำตอบปลายเปิด พบว่าความต้องการเฉพาะด้านที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญ ได้แก่ ที่นั่งพักในที่ร่ม ห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอ ทางลาดสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ระบบนำทางที่เข้าใจง่าย และข้อมูลหลายภาษาในพื้นที่ศาสนสถาน ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนาไม่ได้เป็นเพียงแค่การแสวงบุญเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของการเข้าถึง ความสะดวก และความเข้าใจในเนื้อหาทางวัฒนธรรม

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการศึกษาระบบการนำนักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในประเทศไทย ที่พบว่าความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญสูงสุด นอกจากนี้ยังพบว่า นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ด้านสุนทรียะจากการเยี่ยมชมศาสนสถาน ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจที่จะกลับมาเยี่ยมชมอีกครั้ง (ปวีดา สามัญเขตรกรณ์, 2566) และงานวิจัยเรื่องแนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ที่ศึกษาการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่วัดพระปฐม พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะ เช่น ทางลาดที่กว้างพอสำหรับรถเข็น ห้องน้ำที่เหมาะสม และที่นั่งพักที่สะดวกสบาย (ชนิษฐา ใจเป็ง และคณะ, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่าความต้องการความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนา รวมถึง (สมบุญรณ์ อินเียว, 2553) ระบุว่า ศาสนสถานในกรุงเทพฯ ยังขาดการออกแบบเชิงระบบเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น การจัดการจุดพักผ่อน จุดจำหน่ายของที่ระลึก และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่เน้นย้ำความต้องการในการมีจุดนั่งพักที่สะดวก สะอาด ปลอดภัย

2. แนวทางการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในศาสนสถาน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ ผู้วิจัยพบประเด็นที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในศาสนสถาน ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทาง SACRED Model จากการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยออกแบบแนวทางนี้ขึ้นใหม่เพื่อสะท้อนความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนสถานควบคู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยวในศาสนสถานกรุงเทพมหานคร โดย SACRED เป็นคำย่อของแนวทางการจัดการ 6 ด้าน ดังนี้:

S – Safety (ความปลอดภัย): ศาสนสถานควรมีระบบดูแลความปลอดภัย เช่น กล้องวงจรปิด แสงสว่างเพียงพอ จุดปฐมพยาบาล และการจัดการทางเข้า-ออกอย่างเป็นระเบียบ เพื่อลดความเสี่ยงและสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว

A – Accessibility (การเข้าถึง): ควรออกแบบให้เข้าถึงได้สำหรับทุกคน โดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้พิการ เช่น ทางลาด ป้ายบอกทางชัดเจน ระบบ QR Code และพื้นที่จอดรถเฉพาะกลุ่มเปราะบาง

C – Comfort (ความสะดวกสบาย): ควรจัดพื้นที่ให้เหมาะกับการพักผ่อน เช่น ที่นั่งในร่ม ห้องน้ำสะอาด จุดบริการน้ำดื่ม และลดความแออัดในพื้นที่ เพื่อให้การท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดความเหนื่อยล้า

R – Respect (ความเคารพต่อศาสนา): ควรส่งเสริมความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ป้ายแนะนำมารยาท การแต่งกาย และการแยกพื้นที่ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ปฏิบัติธรรมอย่างเหมาะสม

E – Experience (ประสบการณ์): ควรมีกิจกรรมให้ผู้มาเยือนได้มีส่วนร่วม เช่น สวดมนต์ ฟังธรรม หรือเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี เช่น Audio Guide หรือ AR/VR เพื่อสร้างความประทับใจและเข้าใจคุณค่าทางจิตวิญญาณ

D – Diversity (ความหลากหลาย): ควรมีบริการที่รองรับความหลากหลายของนักท่องเที่ยว ทั้งด้านภาษา ข้อมูล และช่องทางสื่อสาร เพื่อให้เข้าถึงและเข้าใจบริบทของศาสนสถานได้อย่างเท่าเทียม

ทั้งนี้ SACRED Model ที่พัฒนาขึ้นจากบริบทศาสนสถานในกรุงเทพมหานคร ถือเป็นแนวทางเชิงประจักษ์เบื้องต้น ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่เมืองรองอื่นได้โดยปรับให้สอดคล้องกับบริบทแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการจัดการ

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรบูรณาการร่วมกันเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถาน ให้มีมาตรฐาน

1.2 ควรปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ทางลาด ป้ายบอกทาง ห้องน้ำ และจุดพักผ่อนให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และนักท่องเที่ยวต่างชาติ

1.3 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เช่น QR Code, แผนที่ดิจิทัล หลายภาษา เพื่อเพิ่มประสบการณ์และความเข้าใจ

1.4 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่สร้างสมดุลระหว่าง “ศรัทธา” และ “การท่องเที่ยว”

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

2.1 ควรมีการวิจัยระยะที่ 2 เพื่อนำ SACRED Model ไปทดลองใช้จริง (Pilot Test) กับกลุ่มเป้าหมาย

2.2 การศึกษาครั้งถัดไปอาจวิเคราะห์โมเดลเชิงโครงสร้างเพิ่มเติม เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือของกรอบแนวคิด

2.3 ควรขยายการศึกษาสู่ศาสนสถานขนาดเล็กในเมือง เมืองรองหรือจังหวัดท่องเที่ยวอื่น เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2567

เอกสารอ้างอิง

- Bangkok Post. (2024). **Costumes at temples ignites trend.** <https://www.bangkokpost.com/business/general/2793215/costumes-at-temples-ignites-trend>
- Cochran, W. G. (1987). **Sampling techniques (5.)**. New York : Wiley.
- Department of Religious Affairs. (2023). **List of Buddhist temples in Bangkok.** Ministry of Culture, Thailand. <https://www.dra.go.th>
- DestinAsian. (2025). **Readers' Choice Awards 2025: Best City in Asia Pacific.** <https://destinasian.com/readers-choice-awards/2025-winners/best-cities/bangkok-wins-best-city-in-asia>
- Dickman, S. (1989). **Tourism: An Introductory Text.** Edward Arnold.
- Goethe-Institut Thailand. (2023). **Top cultural and religious destinations in Bangkok.** <https://www.goethe.de/prj/tus/th/ity/bangkokth.html>
- Kotler, P. (1997). **Marketing management : analysis, planning, implementation, and control (9th ed..)**. Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall.

- Pathomchaiwat, P. P., Pattaraporn. (2015). **The Temple Staff's Encounter with the Behavior of Foreign Tourists**. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 197, 1520-1524.
- Rashid, A. G. (2018). **Religious tourism – a review of the literature**. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 1(2), 150-167. <https://doi.org/10.1108/JHTI-10-2017-0007>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). **Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being**. *The American psychologist.*, 55, 68-78.
- TourismThailand. (2020). **5 วัด 5 เอกลักษณ์ทั่วกรุงเทพฯ ที่ต้องมาเยือนให้ได้ซักครั้ง**. <https://thai.tourismthailand.org/Articles/5-วัด-5-เอกลักษณ์ทั่วกรุงเทพฯ-ที่ต้องมาเยือนให้ได้ซักครั้ง>
- Travel + Leisure. (2024). **Bangkok is the World's Most Visited City in 2024**. <https://www.travelandleisure.com/bangkok-thailand-worlds-most-visited-in-2024-11698267>
- Traveloka TH. (2023). **แจกพิภักไหว้พระ 9 วัดดังในกรุงเทพฯ สำหรับสายมู วันเดียวก็ไหว้ครบ!** <https://www.traveloka.com/th-th/explore/destination/9-temples-day-trip-bkk-2/258661>
- Tripadvisor. (2024). **Religious Sites in Bangkok**. <https://www.tripadvisor.com/Attractions-g293916-Activities-c47-t10-Bangkok.html>
- UNTourism. (2023). **Tourism Statistics**. <https://www.unwto.org/tourism-statistics>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). **สถิตินักท่องเที่ยว**. <https://www.mots.go.th/news/category/706>
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570)**. https://province.mots.go.th/ewtadmin/ewt/ranong/download/article/article_20230418122435.pdf
- ชนิษฐา ใจเป็ง, สงกรานต์ กลมสุข, ปัญจพร ธนาวชิรานันท์, และ โชติมา ดีพลพันธ์. (2565). **แนวทางการจัดตั้งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม**. *Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus*, 11(1), 384-396.
- ณัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป. (2564). **การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและจิตวิญญาณในประเทศไทย: ศักยภาพทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม** [ปริญาปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. https://khon.msu.ac.th/_dir/fulltext/2022/07/Nattapong_Chaisaengpratheep64.pdf
- ไทย พีบีเอส. (2560). **เผย 4 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนไทย**. https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0TyvZRYSc1fWhtr4Q13i1ADHkPqAyaAXKXyTCDjftf4Voravswk1awXqEwdkVC4zl&id=330743535084&_rdr
- ธนาคารกรุงไทย. (2567). **เจาะ 6 เทรนด์ท่องเที่ยวยุคใหม่ สู่ออกสภาคการท่องเที่ยวไทย**. https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_4956_trends.pdf
- ปวีดา สามัญเขตรกรณ์. (2566). **การศึกษาประสบการณ์นักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในประเทศไทย**. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(8), 257-270.
- วีรณัฐ ดรณสนธยา. (2563). **รูปแบบการบริหารจัดการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558** [ปริญาปริญญานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สมบุรณ์ อินเอยว. (2553). **การพัฒนาศาสนสถาน แห่งเพื่อการท่องเที่ยวบริเวณรอบเกาะรัตนโกสินทร์และเขตฝั่งธนบุรี** [ครุศาสตรบัณฑิตสาขารัฐศาสตร์]. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2561). **การท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเรื่องใกล้ตัวกว่าที่คิด**. <https://tatreviewmagazine.com/article/community-based-tourism/>